

Läroplanskoppling
finns på sista sidan

Lärarhandledning

Internationella händelser – Presidentens makt

Längd: 26 min

Ålder: 13 år och uppåt

Ämne: Samhällskunskap,
historia

Språk: Engelskt tal, svensk
text

Produktionsland:
USA, 2019

Svensk distribution:
Cinebox, 2020

Ansvarig utgivare:
Ann Nordström

Filmnr: EDU0221

Nyckelord

maktfördelningsprincipen
kongress • lagstiftande makten
dömande makten
militär våldsanvändning
krig • konflikt • 9/11
upprustning • terrorism
militär intervention
AUMF • försvarsbudget

Makten över USAs militär delas mellan den lagstiftande- och den verkställande makten. Presidenten är överbefälhavare men behöver kongressens godkännande för militär våldsutövning. Vissa undantag har dock klubbats igenom i kongressen. Bara tre dagar efter elfte september-attentatet (am. 9/11) antogs en resolution som gjorde det möjligt för presidenten att utan kongressens godkännande besluta om militärt användande av våld mot grupper eller länder som anses varit inblandade i terrordådet den 11 september 2001, var som helst i världen under överskådlig framtid.

Referat

USA har i dag världens största militärmakt, med en militärbudget på 693 miljarder dollar. Ingen annan nation kommer i närheten av den siffran. Kina med 1 miljard invånare spenderar endast en fjärdedel av motsvarande summa på sin militär. USAs användning av militära medel regleras genom en demokratisk maktfördelning. Allt sedan konstitutionen antogs 1787 har makten över militären delats mellan kongressen och presidenten. Presidenten kan inte starta krig, eller besluta om militär våldsanvändning utan att kongressen först godkänner detta. Men i och med de båda världskrigen försköts makten och presidenten fick successivt större befogenheter militärt, bl.a. genom CIA och ett utvidgats FBI. Under Kalla Kriget ökade USAs försvarsanslag och landets inblandning i olika konfliktområden växte. En av de mer långdragna konflikterna var Vietnamkriget. De amerikanska förlusterna var omfattande och 1973 var krigströttheten stor, pendeln slog tillbaka och kongressen återtog en del av sin makt genom en s.k. War Power Resolution. Den begränsar presidentens befogenheter på det militära området till 60 dagar. Efter det måste

besluts fattas i kongressen för fortsatt militär intervention. Den 11 september 2001 skedde en omfattande terrorattack i USA. Totalt dödades närmare 3000 människor. Bara tre dagar efter attentatet antogs en undantagsregel som gjorde det möjligt för presidenten att utan kongressens godkännande besluta om militär våldsanvändning mot personer, grupper eller länder som anses varit inblandade i terrordådet den 11 september 2001. Endast en kongressledamot röstade emot Authorization for Use Military Force, AUMF. Sedan dess har amerikanska presidenter utnyttjat AUMF hela 41 gånger samtidigt som tolkningen av lagen blivit allt mer omdiskuterad. För hur tydlig är egentligen kopplingen till 9/11-attentatet nästan två decennier senare. War Power Resolution gör det trots allt möjligt för en president att föra krig i hela 60 dagar utan att först fråga kongressen och AUMF ger presidenten i stort sätt fria händer när det gäller vissa personer, grupper och länder.

Hur stor bör presidentens makt vara över världens i särklass största militär? Och vem har de rätta befogenheterna att definiera begreppet terrorism?

Arbeta med filmen

Internationella händelser – Presidentens makt

Före filmvisning

Övning med heta stolen

Samla klassen i en ring, alla sitter på varsin stol. Det finns en extra stol i rummet. Instruera eleverna att lyssna på ett påstående, om de håller med reser de sig upp och byter plats, håller de inte med om påståendet sitter de kvar. De tveksamma ställer sig upp, men byter inte plats. När alla satt sig be några berätta varför de agerade som de gjorde. Det är tillåtet att ställa frågor till varandra. Exempel på påståenden:

- I ett demokratiskt land har alla lika mycket makt
- I ett demokratiskt land fattas kloka beslut
- I en demokrati kan man komma på lösningar som annars inte hade kommit fram
- Demokrati är ett krångligt och långsamt sätt att fatta beslut
- När landet hamnar i kris eller konflikt är det okej att minska demokratin
- Det viktigaste i en demokrati är fria val
- Det viktigaste i en demokrati är en fri press och media
- Vi behöver ett starkt försvar för att skydda vår demokrati
- Det är rätt att delta i militär intervention utomlands för att stödja demokratin
- Jag har makt
- Jag utövar demokrati när jag röstar
- Jag utövar demokrati när jag uttrycker min åsikt
- Jag utövar demokrati när jag lyssnar på andras åsikter
- Jag utövar demokrati när jag engagerar mig i skolarbetet

Frågor efter filmvisning

- Beskriv kortfattat vad du tyckte att avsnittet handlade om.
- Vad tyckte du var det viktigaste budskapet i filmen?
- Fick du lära dig något nytt av filmen? I så fall vad?
- Vad gjorde dig förvånad?
- Tycker du att filmen verkar trovärdig?

Resonerande frågeställningar

USA har världens största militärmakt. Under hela 1900-talet har landet fört en utrikespolitik som betytt att de agerar "världspolis" i flera av världens konfliktområden. Samma inställning när det gäller områden av strategiskt intresse har Sovjet, numera Ryssland, haft.

Resonera kring följande frågeställningar.

- Är det rätt att bekämpa orättvisor med alla medel, även militära, eller kan mänskligheten lära sig att hantera konflikter utan våld?
- Är det rätt av stormakterna att aktivt delta i konflikter utanför deras egna territorium?
- Fred, är det samma som frånvaron av krig?
- Är det rätt att passivt se på när människor lider i andra länder, eller bör t.ex. Sverige ingripa militärt i större utsträckning?

Den s.k. folkrätten kan beskrivas som en internationell överenskommelse för att skydda folket inom länderna. En del kan beskrivas som lagar för hur krig ska utkämpas på ett så humant sätt som möjligt och en del är kopplad till de mänskliga rättigheterna och reglerar brott som folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

- Tycker du att folkrätten är ett viktigt redskap för att göra krigerna mer humana?
- Tycker du att det borde finnas tydligare internationella regler som ser till att inte företag bryter mot folkrätten?
- Länder som bryter mot folkrätten borde uteslutas ur den internationella gemenskapen!
- Sverige exporterar vapen. Det är dock inte tillåtet att exportera vapen till krigförande makter. Tycker du att den begränsningen är tillräcklig eller tycker du att Sverige helt ska sluta med sin vapenexport? Beskriv fördelar och nackdelar! Motivera dina svar!

Arbeta med filmen

Internationella händelser – Presidentens makt

Arbete efter filmen

Övning

Grupparbete kring Sveriges konstitution

Tidsåtgång 2-3 lektioner

I en demokrati separeras den lagstiftande-, dömande- och verkställande makten. Det kallas för maktfördelningsprincipen. I USA fördelas makten mellan presidenten, kongressen och högsta domstolen. Men hur ser det ut i Sverige? Dela in klassen i fyra grupper. En grupp får i uppgift att undersöka den verkställande makten i Sverige, en annan grupp undersöker den lagstiftande makten och ytterligare en grupp undersöker den verkställande makten. Den fjärde gruppen undersöker den s.k. fjärde statsmakten, den fria pressen.

- Sök information
- Sammanställ på en plansch eller digitalt t.ex. powerpoint
- Presentera för klassen

Debattövning efter givet scenarion

Klassen utgör regeringen i ett land. En bergskedja utgör gränsen mot ert grannland. Nu har man upptäckt en stor fyndighet av gas och olja i bergsområdet och ni kan inte komma överens om vilket land som har rätt att utvinna oljan. Både ni och ert grannland hävdar rätten till fyndigheten. Halva regeringen argumenterar för att lösa konflikten på fredlig väg, medan den andra förespråkar användandet av våld.

- Dela in klassen i två delar, för och emot väpnad konflikt
- De två grupperna får sedan prata samman och vässa sina argument
- Skriv ner argument, konsekvenser etc på lappar
- Gruppen utser sedan en talesperson
- Talespersonen får sedan möta den andra gruppens talesperson i en debatt.
- Under debatten kan de övriga gruppmedlemmarna skriva nya argument etc på lappar och skicka fram till sin talesperson.

Sök vidare

Internationella händelser – Presidentens makt

Länktips

Globalis

Information om pågående konflikter i världen.

MSB

Information om pågående konflikter från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Landguiden

Information om USAs inblandning i olika konflikter i världen och hur stor deras militärbudget är. Landguiden, Utrikespolitiska institutet.

Landguiden

Landguiden med information om USAs konstitution.

Sveriges regering

Information om Sveriges regering .

Sveriges riksdag

Information om Sveriges riksdag.

MSB

Information om Folkrådet från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

UR Skola

Krig och konflikt om Folkråd och mänskliga rättigheter.

Youtube

Vad är grejen med mänskliga rättigheter?

Youtube

Folkråd och global konflikthantering

Dagens Nyheter

Resolution ska hindra Trump från militära angrepp mot Iran.
Artikel publicerad 2020-01-10

Göteborgsposten

Donald Trumps makt att starta krig kan begränsas.
Artikel publicerad 2020-02-14

Svenska Dagbladet

Trump lägger veto mot iranbeslut.
Artikel publicerad 2020-05-07

Filmtips

Tv-serien Homeland (8 säsonger)

Charlie Wilson's War (2007)

Syriana (2005)

Den innersta kretsen (2006)

United 93 (2003)

Läroplanskoppling

Internationella händelser – Presidentens makt

Serieavsnittet "Internationella händelser – Presidentens makt" passar bra för undervisning i ämnet samhällskunskap och historia i grundskolan och samhällskunskap och historia på gymnasiet. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr11 och kursmål från Gy11, se www.skolverket.se.

Samhällskunskap, åk 7-9 Lgr11

Centralt innehåll

Rättigheter och rättsskipning

- De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Deras innebörd och betydelse samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag.
- Olika organisationers arbete för att främja mänskliga rättigheter.
- Hur mänskliga rättigheter kränks i olika delar av världen.
- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.

Beslutsfattande och politiska idéer

- Sveriges politiska system med Europeiska unionen, riksdag, regering, landsting och kommuner. Var olika beslut fattas och hur de påverkar individer, grupper och samhället i stort. Sveriges grundlagar.
- Några olika stats- och styrelseskick i världen.
- Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen. FN:s syfte och huvudsakliga uppdrag, andra former av internationell konflikthantering och folkrätten i väpnade konflikter.
- Individers och gruppers möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling samt hur man inom ramen för den demokratiska processen kan påverka beslut.

Historia, åk 7-9 Lgr 11

Centralt innehåll

Demokratisering, efterkrigstid och globalisering, cirka 1900 till nutid

- Demokratisering i Sverige. Bildandet av politiska partier, nya folkrörelser, till exempel kvinnorörelsen, och kampen för allmän rösträtt för kvinnor och män. Kontinuitet och förändring i synen på kön, jämställdhet och sexualitet.

- Kalla krigets konflikter, Sovjetunionens sönderfall och nya maktförhållanden i världen.
- FN, nordiskt samarbete och framväxten av Europeiska unionen (EU).
- Aktuella konflikter i världen och historiska perspektiv på dessa.

Samhällskunskap 1a1, 50 p och 1b, 100 p, Gy11

Centralt innehåll

- Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom EU. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån olika demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter. Digitalisering och mediers innehåll samt nyhetsvärdering när det gäller frågor om demokrati och politik.
- De mänskliga rättigheterna; vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.
- Folkrätten i väpnade konflikter. Den internationella humanitära rätten och skyddet för civila i väpnade konflikter

Forts. nästa sida

Läroplanskoppling

Internationella händelser – Presidentens makt

Samhällskunskap, syfte, Gy11

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna, såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.
2. Kunskaper om historiska förutsättnings betydelse för dagens samhälle samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.
1. Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.
2. Förmåga att uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Historia 1a1, 50 p och 1b 100 p, GY 11

Centralt innehåll

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter.

Historia, syfte, GY11

Undervisningen i ämnet historia ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Kunskaper om tidsperioder, förändringsprocesser, händelser och personer utifrån olika tolkningar och perspektiv.
2. Förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden.
3. Förmåga att använda olika historiska teorier och begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.
4. Förmåga att undersöka, förklara och värdera användningen av historia i olika sammanhang och under olika tidsperioder.